

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא ל"ד.

עין משפט גד מצוה

בז א מיי פ"ד מהל' טוען
ה' ח יפ"ד מהל' גולה
ה' ד' סמט עשין לה טושיע
ח"מ פ"י ע"י ספיק יג ופי'
סמט עשין ד' וספיק ד'
בז ב ג מיי פט"ו מה'
טוען ה' ח סמט עשין
לה טושיע ח"מ פ"י קמה
ספיק ג ונדק אלמס שטועט
פ"ו דף ע"ז:

אזי דלל דמי לדרבי אבא דהכא חד סהדא לסיועי קאמי זין לקרקע
זין לפירות שהרי הוא מעיד שגם הקרקע שלו והא דאמרין
במסקנא אלא אי דמיא (א) לדרבי אבא לחד סהדא לתרתיני שני ולפירי
לא הוה זרין למינקט ולפירי כיון דעד השתא נמי לא איירי אלא בפירי
אלא אגב תרתיני שני נקט נמי לחד
סהדא ולפירי:

הוי מחויב שבועה ואינו יבוצ'
לישבוע שהרי מודה (א) וא"ת
וליהמניה בשבועה בזאי דלאמר דלדי
חטפי (ב) בזיגו דאי צבי אמר לא חטפי
וכי תימא דהא לא חשיב מיגו דהא
אם אמר לא חטפי היה חייב שבועה
לאוריינתא לא היא דהא אמר בהמוכר
את הבית (לקמן דף ע. וס) המפקד
אלל חזירו צטור נאמן לומר
החזרתי לך שבועה מיגו דאי צבי
אמר נאנסו דהוי נאמן שבועה אע"ג
דנאנסו איכא שבועה לאוריינתא
ומיהו לפי ר"ת דפירש שבועה דנאנסו

דהתם היא מדרבנן דלא מחייב שבועה לאוריינתא חפילו צנאנסו אלא
היכא דאיכא הודאה במקנת (א) אמי שפיר וליכא למימר נמי דהאי לא
חשיב מיגו דלא הוה חזף למימר לא חטפי להכחיש את העד או משום
שירא שלא יפסלוהו לעדות העד ובעל הנסכא כדאמר צפרק זה צורר
(סנהדרין דף קה) דבעל דבר מהימן למימר [לדידי אוחפן צרבינתא]
דהא משמע דאי לאו דעד מחייבו שבועה היה פטור והיינו על כרחך
במיגו דאי לאו מיגו לאו כל כמיניה למימר דלדידי חטפי דהא כי איכא
תרי סהדי משלם ואינו נאמן לומר דלדידי חטפי ואומר ר"י דודאי אם
לא היה העד מחייבו שבועה היה נאמן במיגו דאי צבי אמר לא
חטפי שיכול להעיד פניו להכחיש את העד בלא שבועה אבל השתא
דמחייבו שבועה לא מהימן שבועה ע"י מיגו (א) שהיה יכול להעיד

פניו ולישבוע צדבר שהעד מחייבו (א) אבל קשה אי ליכא מיגו מצי טעמא
דזב ושמואל דלפניו צפרק כל הנשבעין (שבועות דף מו. וס) אמר אבא
ופטרי צנסכא דלית להו מתוך שאינו יכול לשבע משלם והשתא אמאי
פטרי והא פשיטא דלינו נאמן לומר דלדידי חטפי בלא מיגו כדפריש' לעיל
לכך נראה כמו שפי' ריב"ז דודאי הוי מיגו ולהכי פטרי רב ושמואל
דנאמן שבועה במיגו דאי צבי אמר לא חטפי ור' אבא צבר אע"ג דלית
ליה מנו חייב דיין דליכא אחד המחייבו שבועה מן המורה כן הוא הדין
שישבע להכחיש את העד או ישלם ואין מועיל לו מיגו ליפטרי (א) וא"ת ור'
אבא היכי מפיך לא צפי' כל הנשבעין (ס) מדתביב שבועת ה' מהיה זין
שניהם ולא שני היורשין דאמר ליה מנה לאצב ציד חזקי ואמר חמין
דענא דמתשין לא דיענא דריוח התם מדאיתרבי קרא למיפטרי יורשם
ש"מ צבאזי כו"ג מיחייב אלמא מחויב שבועה ואינו יכול לישבוע
משלם והכי דייק מינה אנסכא התם ודאי משלם דליכא מיגו אלא
הכא דאיכא מיגו מנא לן דמשלם ונראה לר"י דרבי אבא לא הוי
טעמיה מקרא אלא מסבכא בעלמא כדמפרש והא דקאמר התם כוותיה
ד' אבא מתבאר מדתני ר' אמי שבועת ה' מהיה זין שניהם ולא
זין היורשין קרא למיפטרי יורשם אלא לתיב האב והא דקאמר
התם רב ושמואל הוי שבועת ה' וגו' ואל דרשי ביה ה"ק כיון דצבא
ככה"ג פטרי אמאי איתרבי קרא למיפטרי יורשין ור' אבא דהא דאמרין
בהכותב (מכותב דף פה. וס) גבי אצמי צביה דר' אבא דהוה מסקי
ציה זחי צי חואזי כו' מתוך דיכילי למימר להד"ס יכלי למימר
סיטראזי איירי צתר דתקון רבנן שבועת היסא דלא הוי השליט
עד דנוגע בעדות הוא כיון דחייב שבועת היסא דאי קודם דתקינו
רבנן שבועת היסא הוי השליט עד גמור דנאמן לומר למלוה פרעתי
מיגו דאי צבי אמר אהדרתיניה ללוה כדאמר צריש האימ מקדס (קדושין
דף קט. וס) וכיון דליכא עד היכי מהימניה במיגו דלהד"ס דהוה ליה
מחויב שבועה ומתוך שאין יכול לישבוע משלם כדאמרין הכא:
(א) ה"ה יתיב רבי אבא קמיה. משמע דר' אבא היה תלמידו
של ר' אמי וקשה דאמר צפי' כל הנשבעין (שבועות דף מו. וס) א"ר אמי
רבזמינו שצ"א"י אמרו חזרה שבועה למחויב לה ואמר התם דרבזמינו
צבא"י היינו ר' אבא ואור"י דאשכחן צפי' חבית (שם דף קמו.) דקרי
רב לרב כהנא ולרב אפי רבזמינו אף על גב שאי תלמידיה אלא קשה
לר"י דצבא"י מציאות (צ"מ דף כד.) אמר דר' אמי אשכח פרגיות שחוטות
אחא לקמיה דר' אבא א"ל זיל שקול לנפשך ולפי ספרים דרבזמינו התם
ר' אמי אחא לקמיה דר' אפי ניחא טפי אף על גב דרבי אמי היה
גדול מר' אפי דצ"מ מוזכר ר' אמי קודם ר' אפי ובהניקין (גיטין

הכי לדידינו דייני להאי דינא. שאילו היו שנים מעידים אותו שחטף
היינו מחייבין אותו לשלם שאין אדם נאמן לחטוף דבר מיד חזירו
ולומר שלי אני חוטף אפי"י יש לו עדים דהעמד ממנו על חוקתו
וזה המוחזק בו אין אדם יכול להוילאו ממנו בלא ראייה והחוטף

ממנו גזלן גמור ואי נמי לא היה כאן
עד אחד שחטף כי אמר נמי חטפי
וידי חטפי מהימן מיגו דאי הוה
צבי הוה אמר לא חטפי שהרי אנו
רואים אותו מוחזק בממנו אי נמי
כי איכא חד (א) שחטף אילו היה זה
מכחישו לומר לא חטפתי היה נשבע
שלא חטף להכחיש העד דעד אחד
קס הוה לשבועה וצ"ג דרישם הללו
היה הדין פשוט אבל הכא דליכא עד
אחד שחטף וזה אינו מכחישו אלא
מודה שודאי חטף וידייה חטף היכי
לידיינו דייני להאי דינא: לישלם.
דהא מודי שחטף ולא כל הימנו של
חוטף לומר שלי חטפתי דהעמד

ממנו על חוקתו: ליכא פרי סהדי. דחטף ובמיגו דאי צבי למימר לא
חטפתי מהימן נמי למימר דידי חטפי: ליפטריה. (א) משום האי
מיגו איכא חד סהדא ואי אמר לא חטפי הוה צבי אישטבועי
להכחיש את העד: לישבוע. את השבועה שהעד מחייבו אינו יכול
דהא מודי דחטף והעד מחייבו לישבוע שלא חטף להכחיש את העד
דכי משמע קרא (דברים טו) לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל
חטאת וגו' לשלם ממנו שהוא כופר והעד מחייבו לא יקום אבל קס
הוה לשבועה (א) להכחיש את העד שלא חטף בממנו זה וגבי הך
שבועה פסול (א) בגזלן אלא כל שבועות דהא לית ליה למימר לישבוע
דדידיה חטף שאין זו שבועה המוטלת עליו ולמפטריה בלא כלום
אי אפשר שהרי הורע כמו של מיגו: א"ל רבי אבא הוה. ליה האי
חוטף כו'. וה"ג איכא למימר כי האי גוונא כי הוה תרי סהדי דאלכלה
שני חוקה מוקמינה לא צידא דלוקח ליכא סהדי דאלכלה שני חוקה
מפקינה לה מניה ומהדרינה למרה איכא חד סהדא דאלכלה שלש
שנים לישבוע דעד אחד לשבועה קס אפי' לא הוה קרקע לא
ששבועינה ליה על מאי דאסהדי סהדא דלא כפר ליה אלא מודי ליה
הכא. צדרי' אבא הוה חד סהדא לאורעי לחוטף קאמי דהא מסהדי
ציה שחטף והורע כמו של מיגו דחוטף ומחייבו שבועה ומתוך שלא
יכול לישבוע משלם דאילו אחא חד סהדא שמייד כמותו שראויה שחטף
מפקינה לא מניה דחוטף והוה חופיל לו שבועה אפי' אס יוכל לשבע:
הכא. צדרי' קרקע וזה חוקה ופירי סהדא לסיועי (א) ציה קאמי שמעיד
שהחזיק בה שלש שנים וזכה בה דאי איכא חד סהדא אחרניא עם זה
מוקמינה ליה צידא דמחזיק והיאך תאמר שעל יד עד זה יתחייב
שבועה ומתוך שאינו יכול לישבוע משלם והכי לא צב להורע כמו ומ"מ
זה יפסיד הקרקע שהרי אין לו עדי חוקה: אלא אי דמיא (א) לנסכא

דרבי אבא לחד סהדא ולתרתיני שני ולפירי. כגון ראובן דתבעיה
לשמעון וא"ל גולתה לארעאזי ואכלת פירותיה שנתים וא"ל שמעון
וצנתה ניהלי וית (א) לשמעון עדי חוקה דדינא הוה לאהדורי ארעא
למרה מכיון דלית ליה עדי חוקה ולפירי משמע דבזינייה אכלתינון
דקי"ל הפה שאסר הוא שהתיר ואע"ג דמהדר לא לארעא פירי לא
מהדר דהא ליכא סהדי דאכלי הפירות ומיגו דיכול למימר לא אכלי כלל
יכול למימר נמי אכלי צביני וית ליה עלה אלא שבועה אלא אי איכא
סהדי דאלל פירי תרתיני שני מחייבין ליה להדורי אפי' פירי כרב נחמן
דאמר (ג) הדרא ארעא והדרי פירי ואייתי ראובן חד סהדא דאלל פירי
תרתיני שני וכגון שמעיד שלא אכל כי אס' צ' שנים דלאו לסיועי לשמעון
קאמי אמר שמעון אין אכלי וידיי אכלי שקניתי הקרקע והפירות אפי'
לא זיהרתי צטורי הא הוה דאיכא דלמנוי לדרבי אבא דאמרין היכי
לידיינו דייני להאי דינא נחייביה להדורי פירי ליכא תרי סהדי
דאכליניה ואי משום דאודי הא טעין ואמר דידי אכלי וכה"ג ליכא
הודאה לחויביה יפטריה במיגו הא איכא חד סהדא דאמר דאכליניהו
לפירי תרתיני שני ואינו יכול לכפור בצדרי העד לישבוע לשקר נחייביה
שבועה צעד אחד דאי הוה תרוייהו מחייבי ליה ממנוא וכ"מ שנים
מחייבין אותו ממנו אחד מחייב אותו שבועה (א) כד אחד לשבועה
אמי היכא דקא כפר בזאי חוטף (א) סהדא חד הוה דמשמע דלא
היו דברים מעולם אבל הכא הא קא מודי דאלל אלא טוען דידי
אכלי

הגהות הב"ח

(א) גבי רבי אמי:
(ב) ש"ב"ם ד"ה היכי וכו'
מד עד שחטף: (ג) ד"ה
ליפטריה מלשכא משום האי
מיגו: (ד) ד"ה לשמעון וכו'
פסול הוא בגזלן אלא כל
שבועות דהא ליכא למימר
לשמעון: (ה) ד"ה הכא וכו'
לפועי ליה קאמי: (ו) ד"ה
אלא אי דמיא נכסא וכו':
(ז) ב"א וית ליה לשמעון
(ח) ב"א ב"א ב"א
(ט) ד"ה וכו' וכו'
דמפקד חד סהדא התם
הוא דלשמעון: (י) תוס'
ד"ה (י"ג) יקודס אינו וכו'
אלא אי דמיא דרבי גזל'
ואת לו נמקת: (יא) ד"ה הוה
מחויב וכו' ע"י מיגו שלא
היה יכול: (יב) ד"ה הוה
ידיי וכו' ובהניקין חמין נמי
הוא: (יג) ד"ה וכו' וכו'
ומפסיק (יד) דבזמינו שצ"א
דלמקומה לכו' ותיבתי ר'
אלא נמקת: (טו) ב"א כ"י
ויקי ועבר עובדא כ"י יוסי:

רבינו גרשום

ליכא תרי סהדי. דמסהדי
דחטפה מניה: לישבוע.
דדידיה הוה הולאי ליכא
אלא עד א' לא מצי
למישבוע. הוה מודי
דחטפה ותיב כגולן: הוה
ליה מחויב שבועה ע"פ
עד אחד ואינו יכול לישבוע
משלם. וכי היכי דהכא
לא הוה אלא חד סהדא
ואוקומה בידא תרובת ה"ג
גבי ארעא דלית בה אלא
חד סהדא וקומה בידיה
דרובע א"ל (ר' אמי) [אביי]
מי דמי התם חד סהדא
אבא אביבית דלמיהו לר'
אבא לחת סהדא ולתרותי
שבין ולפירא. כגון דאמר
ליה מאי ביתא בהאי ארעא
אמר ליה מינך רבינתא
ואכלתה את חוקה ואול
ואייתי חד סהדא ואמר
דאלתה תרתי שנין ולא יותר
דאשחא תמי סהדא מרע
לחוקתי ואי דאמר אכלה
תלת שנין אבל לא ובנה
מניה אלא לפירות יד בה
כדון אריס למצוה ולשלישי
ולרביעי דמכחיש ומרע
ליבוריה היינו דרמיא דחד
סהדא דנסכא דמרע לנכס
ומש"ה נמי האי סהדא
דמכחיש ליה משו ליה
בגזלן ומתוך שאינו יכול
לישבוע שאין נשבעי על
הקרקעו מחויב הקרקע:

(א) [ג'ל' ב' א] [שנעות
(ד, עסס) ד' שדך ל"ג
ע"ג]

מוסף רש"י

לישלם. שאין כל החוטפין
נאמנים לומר שני גולתין,
דאי"כ אין לך גזלן שמשלם
ואפילו יש עדים (שבועות
כז.) ליכא תרי סהדי.
דחטפה ויכא למימר מיגו
(ט) ליפטריה. ולהחזיר
שהרי אין כאן שני עדים
ומיגו דאי צבי אמר לא
חטפתי כי אמר נמי דידי
חטפתי נאמן (טו.) איכא
חד סהדא. וחטפתי מינה
ואי הוה אמר לא חטפתי
היה לרין לישבוע להכחיש
את העד (טז.) לישבוע.
שבועה שהעד מחייבו (טז.)
הוה ליה כגולן. והמתחייב
שבועה על פי עד אחד
לרין לישבוע על מה שהעד
מעידו להכחיש את העד וזה
אינו יכול לישבוע על כך
שהרי מודה הוא לרבי העד
שחטפה והוה חזף גזלן אלא
שבועה על בגזלן אלא כל
שבועות שאינו יכול לישבוע
עליון אף על שבועות זה אינו
יכול לישבוע שהרי מודה בו
(טז.) הוה מחויב שבועה.
על כמה אס בגזלן לחזק בה
הוה עליו לישבוע שלא חטף,
שאין החוטף נאמן לומר שלי
חטפתי, וזו היא שבועה
שהעד מחייבו לישבוע על מה
שהעד מעיד ואינו יכול לישבוע
שהרי מודה לרבינו (טז.)

מוסף תוספות

א. למאי דקא מסהדי
סהדי, [א] אפטר
לאשבועי ולמיפטריה,
[ב] הוה כאלו גזל באפי
תרי דלא מהני ל'
שבועתיה למיפטריה וכו'
ולא שישם דהוה ליה גזלן
ולא מסרינה ליה מופתא,
קאמר הוה ליה כגולן.
צ"ג. ולא מצי
למימר ליה האין, שטרך
בידי מאי בעי. מוס' שבועות
לג: א. דכי תביב כי הוה
זה אפלוהי נמי הוה דבתיב
דבעינה הוראה בהדיה
שבועה דכפריה, והכי נמי
בנין הוראה בהדי שבועה
דנאנסו. מוס' גי' ק.
ד. דבליא בחובשי אה היה
חושש להכחיש את העד
ואיכא מיגו אבל ליפטרי
בידבר שהעד מבחישו זה
דאי קשה לו. מוס' שבועות
לג: ד"ה אה. דשבועת
עד אחד תשלומין ניתנה,
דכי איכא תרי לא ליפטרי
מודי תשלומין שבועה
אלא שלומי משלם, וכי
ליכא אלא חד סהדא
רחמנא מתשלומי ממון
ויבדל שישבוע, והילכך או
ישלם ממון או שבועה,
ועד דמשמע שבועה דעד
אחד, לא מיפטרי מניה.
רש"י.